

DRAFFT YMGYNGHORI

CYNLLUN LLESIANT GWYNEDD A MÔN 2023-2028

Cynnwys

1	Croeso
2	Rhagair gan Gadeirydd y BGC
3	Cefndir i'r Cynllun Llesiant
4	Aseiad o Lesiant Lleol
5	EIN AMCANION LLESIANT ARFAETHEDIG
6	Sut rydym wedi datblygu'r Amcanion Llesiant Arfaethedig
7	Y camau nesaf – ymgynghoriad
Atodiad 1:	Prif negeseuon o'r Aseidiadau Llesiant 2022
Atodiad 2:	Sut byddwn yn gweithredu i'r dyfodol (y pum ffordd o weithio)

1. Croeso

Croeso i ymgynghoriad ar ddrafft ail Gynllun Llesiant Gwynedd a Môn. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, neu'r BGC fel mae'n cael ei alw'n aml, wedi defnyddio'r wybodaeth sydd wedi'i chynnwys yn yr [Aseiad Llesiant](#) i edrych ar sut i wella llesiant ar draws y rhanbarth. Mae gennym ddiddordeb mewn gwybod a ydych chi'n credu y bydd y cynlluniau sydd gennym ni'n helpu i wneud pethau'n well i chi a'ch cymuned. Hoffem hefyd wybod a oes gennych chi unrhyw syniadau eraill am sut y gallwn ni weithio gyda'n gilydd er budd ein cymunedau.

Bydd y cynllun yn newid ac yn esblygu dros yr wythnosau nesaf wrth i ni gael mwy o wybodaeth a dealltwriaeth well fyth o'r hyn sy'n bwysig a sut y gallwn ni weithio gyda'n gilydd i wneud Gwynedd a Môn yn lefydd gwell i fyw, gweithio ac ymweld a nhw. Dyna pam mae rhai o'r manylion ynghylch yr amcanion arfaethedig a sut y byddwn ni'n gwybod os ydym ni'n gwneud gwahaniaeth ar goll. Byddwn yn siarad â phobl ac yn casglu barn tan **6ed Mawrth 2023** felly mae digon o amser i chi roi gwybod i ni be rydych yn ei feddwl. Cewch fanylion ar sut i gysylltu ar ddiwedd y ddogfen hon.

2. Rhagair gan Gadeirydd y BGC

Mae gennym weledigaeth i weithio gyda'n gilydd i sicrhau bod ein cymunedau yn ffynnu ac yn llewyrchus i'r hir dymor. Nod y Cynllun Llesiant yw gosod allan sut yr ydym am gyflawni hyn a gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i fywydau trigolion Gwynedd a Môn. Fel darparwyr gwasanaethau cyhoeddus byddwn yn cydweithio i gyflawni uchelgais cyffredin ar gyfer y rhanbarth cyfan.

Bydd y sefydliadau unigol yn parhau i ddarparu amrywiaeth o wasanaethau fydd yn cyflawni eu hamcanion llesiant unigol yn ogystal â chyfrannu at amcanion llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae ymgysylltu gyda chymunedau yn greiddiol i lwyddiant y cynllun, ac mae'r Bwrdd yn ymrwymo i ddarparu arweiniad clir er mwyn cyrraedd ei amcanion.

Mae gennym gymunedau cryf a balch, gyda thraddodiad o helpu'n gilydd ac o gydweithio. Bydd rôl y cymunedau hyn yn ganolog wrth gyflawni'r amcanion llesiant sydd wedi eu gosod yn y cynllun hwn.

Dylai'r amcanion a'r camau i'w cyflawni, ar ôl eu cwblhau, gysylltu a chefnogi ei gilydd oherwydd natur groes-dorri'r amcanion. Dylai pob aelod o'r BGC allu chwarae eu rhan yn llawn wrth gyflawni'r hyn yr ydym yn ei ddisgwyl gan y cynllun.

Ers i ni ddechrau edrych ar yr hyn y gallem ei wneud i wella lles yng Ngwynedd a Môn, mae'r rhyfel yn yr Wcraïn a chostau argyfwng byw wedi gwneud bywydau rhai pobl hyd yn oed yn anoddach. Wrth i ni barhau i ddatblygu'r cynllun mewn ymgynghoriad â'r cyhoedd a phartneriaid, byddwn yn edrych ar sut y gallwn weithio gyda'n gilydd i sicrhau bod y materion hyn yn cael eu cynnwys yn y cynllun terfynol.

Aled Jones-Griffiths

Cadeirydd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn

3. Cefndir i'r Cynllun Llesiant

Yn 2015, sefydlodd Llywodraeth Cymru gyfraith newydd yng Nghymru o'r enw Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Digwyddodd hyn yn dilyn sgysiau gyda miloedd lawer o bobl ledled Cymru am y "Cymru yr ydym ei eisiau".

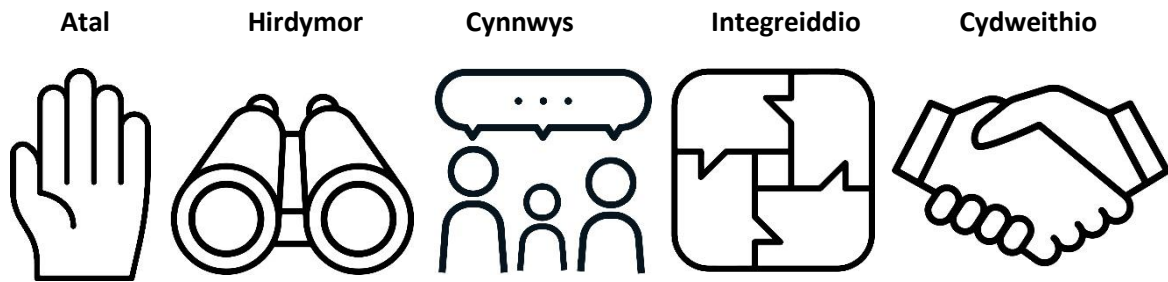
Mae'r gyfraith hon yn rhoi dinasyddion Cymru yng nghanol pob peth y mae gwasanaethau cyhoeddus yn ei wneud i wella Cymru yn economaidd, yn gymdeithasol, yn amgylcheddol ac yn ddiwylliannol, ac mae'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth ei chalon. Golyga hyn fod angen i bob gwasanaeth cyhoeddus weithio mewn ffordd sy'n gwella lles pobl heddiw heb wneud unrhyw beth a allai wneud pethau'n waeth ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol o fabanod, plant, pobl ifanc, oedolion a phobl hŷn, mewn geiriau eraill ein teuluoedd, ifanc a hen, a'n ffrindiau a'n cymdogaion i gyd.

Mae'r Ddeddf yn amlygu saith nod llesiant cenedlaethol a phum ffordd o weithio er mwyn rhoi pwrpas cyffredin i gyrff cyhoeddus. Mae hefyd yn ceisio sicrhau ein bod yn well am wneud penderfyniadau drwy osod dyletswydd ar sefydliadau i feddwl am yr hir-dymor, i gydweithio ac i ystyried pobl o bob oedran wrth ddatrys ac atal problemau.

Gyda'i gilydd, mae'r saith nod llesiant a'r pum ffordd o weithio wedi eu cynllunio i gefnogi gyrff cyhoeddus i gwrdd ag anghenion presennol eu cymunedau, a sicrhau nad yw penderfyniadau heddiw yn niweidiol i genedlaethau'r dyfodol. Dyma'r saith nod llesiant cenedlaethol:

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol hefyd yn gofyn i wasanaethau cyhoeddus unigol weithredu'n gynaliadwy a defnyddio'r pum ffordd ganlynol o weithio:

Yn ogystal â'r disgwyliad i weld pob gwasanaeth cyhoeddus yn gweithio yn y modd hwn, mae'r Ddeddf hefyd yn sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer pob ardal awdurdod lleol yng Nghymru. Mae Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi penderfynu cydweithio fel un Bwrdd ar y cyd er mwyn sicrhau bod cyrff cyhoeddus ar draws yr ardal yn gweithio gyda'i gilydd i greu dyfodol gwell ar gyfer pobl Gwynedd a Môn.

Mae'n rhaid i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus asesu llesiant ein hardal a chreu Cynllun Llesiant gyda'r nod o gydweithio i wella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol y bobl a chymunedau yn ein hardal ni.

Aelodaeth Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn:

Pump aelod statudol y Bwrdd yw:

- Cyngor Sir Ynys Môn
- Cyfoeth Naturiol Cymru
- Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru
- Cyngor Gwynedd
- Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr

Aelodau gwahoddedig y Bwrdd yw:

- Iechyd Cyhoeddus Cymru
- Grŵp Llandrillo Menai
- Mantell Gwynedd
- Medrwn Môn
- Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri
- Prifysgol Bangor
- Llywodraeth Cymru
- Cynrychiolydd landlordiaid cymdeithasol cofrestredig gogledd Cymru
- Heddlu Gogledd Cymru
- Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru
- Gwasanaeth Prawf Cymru

Mae cyfle i wahodd cyrff / mudiadau / sefydliadau / partneriaid eraill i eistedd ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn pan fydd amcanion a chymau gweithredu penodol ddod i'r amlwg.

4. Yr Asesiadau Llesiant Lleol

Ym mis Mai 2022 cyhoeddwyd Asesiad o Lesiant Lleol ar gyfer Gwynedd ac Ynys Môn. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi rhannu'r ddwy sir yn 14 o ardaloedd llai a chafodd gwaith ymchwil ei wneud er mwyn deall a dysgu mwy am lesiant yr ardaloedd hynny. Mae wyth o'r ardaloedd yma

yng Ngwynedd a chwech ar Ynys Môn. Mae'r llyfrynnau gwybodaeth ar gyfer pob ardal ar gael ar y wefan. www.llesiantgwyneddamon.org/cy

Man cychwyn yn unig oedd yr asesiad – braslun o lesiant yr ardal oedd yn mynd law yn llaw â'r llyfrynnau ardal er mwyn helpu'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i ddeall Gwynedd a Môn yn well. Wedi ystyried y data a barn pobl leol, daeth y Bwrdd i'r casgliad mai dyma yw'r materion sy'n bwysig i drigolion Gwynedd a Môn:

- Ymateb i dlodi a chostau byw
- Gwella iechyd a llesiant plant a phobl ifanc
- Gwella iechyd a lles meddyliol
- Newid hinsawdd – cefnogi cymunedau i gyrraedd targedau net sero
- Hybu defnydd yr iaith Gymraeg
- Galluogi profiad cyfartal a mynediad i natur
- Cynllunio gweithlu i'r dyfodol sy'n ateb anghenion y gymuned a'r economi leol
- Sicrhau tai i bobl leol
- Dylanwadu ar flaenoriaethau ariannol cyrff cyhoeddus

Gwelwch **Atodiad 1** am fanylion pellach ar y prif negeseuon a gasglwyd o'r Asesiadau Llesiant.

5. EIN AMCANION LLESIANT ARFAETHEDIG:

Wrth ddefnyddio'r dystiolaeth yn yr Asesiadau Llesiant, mae'r BGC wedi adnabod **tri Amcan Llesiant**:

- Rydym am weithio gyda'n gilydd i liniaru effaith **tlodi** ar lesiant ein cymunedau.
- Rydym am weithio gyda'n gilydd i flaenoriaethu lles a llwyddiant ein **plant a phobl ifanc**.
- Rydym am weithio gyda'n gilydd i gefnogi ein cymunedau i symud tuag at **Sero Net Carbon**.

Mae'n bwysig nodi hefyd y bydd yr **iaith Gymraeg** yn llinyn euraidd sy'n rhedeg drwy'r cynllun. Byddwn yn hyrwyddo'r defnydd o'r iaith ym mhob maes o'n gwaith ac yn gweithio gyda chymunedau i ddatblygu gwasanaethau a gweithgareddau trwy gyfrwng y Gymraeg.

Ar gyfer pob un o'r amcanion hyn, mae'r tablau isod yn rhoi mwy o wybodaeth am pam y cawsant eu dewis, pa gamau yr ydym ni'n ystyried eu cymryd i'w cyflawni a sut maen nhw'n cyfrannu at bob un o'r Nodau Llesiant. Fel yr eglurwyd yn gynharach, bydd y rhain yn cael eu diwygio a'u mireinio yn ystod y cyfnod ymgynghori o ganlyniad i fwy o wybodaeth a beth yw barn pobl.

Amcan Llesiant 1: Rydym am weithio gyda'n gilydd i liniaru effaith tlodi ar lesiant ein cymunedau

Uchelgais:

Byddwn yn datblygu dealltwriaeth fanwl o sut mae tlodi yn effeithio ar ein hardaloedd ac yn ceisio sicrhau bod y gwaith sy'n digwydd yn y maes ar draws y cyrff cyhoeddus yn fwy effeithiol er mwyn lliniaru effaith hirdymor tlodi. Byddwn yn ceisio cael dealltwriaeth fanwl o'r goblygiadau o fyw mewn tlodi yn ein gwahanol ardaloedd. Byddwn yn parhau i ddatblygu'r

Aseidiadau Llesiant i gael darlun manwl o ble mae'r diffyg mynediad at wasanaethau yn fwy heriol oherwydd tlodi.

Be gallem ei wneud dros gyfnod pum mlynedd y Cynllun:

- Byddwn yn blaenoriaethu mynd i'r afael â chaledi a thlodi mewn ymateb i'r argyfwng costau byw.
- Byddwn yn gweithredu fel llais i'r rhai sy'n cael eu heffeithio gan dlodi a chaledi yng Ngwynedd a Môn gan wybod beth sydd ei angen ar gymunedau a dinasyddion a'r wybodaeth sydd gan bartneriaid.
- Byddwn yn coladu buddion ac adnoddau i liniaru effaith tlodi mewn ffordd gydlynol er mwyn sicrhau ei fod yn cyrraedd pawb sydd angen cymorth.
- Byddwn yn ysgogi a chefnogi grwpiau cymunedol i helpu pobl i aros yn wydn, er enghraifft, cefnogi ffyrdd iach o fyw, neu ddarparu cymorth gyda phwysau costau byw.
- Byddwn hefyd yn dechrau nodi camau i ddiogelu bwyd ac ynni yn y tymor hir a diogelu ein hadnoddau naturiol.
- Byddwn yn gweithredu caffael cyhoeddus sy'n gymdeithasol gyfrifol, er budd y gadwyn gyflenwi leol a hyrwyddo economi gylchol yn lleol.
- Gan weithio o fewn cyd-destun Strategaeth Drafndiaeth Cymru, byddwn yn ceisio cefnogi'r rhai sydd dan anfantais economaidd-gymdeithasol i gael mynediad i addysg, cyflogaeth, gwasanaethau a gweithgareddau.
- Byddwn yn ymrwymo i ddatblygu meddylfryd gwaith teg, rhoi gwaith teg wrth wraidd polisïau a chynlluniau, creu gwaith teg a bod yn esiamplau o waith teg yng Ngwynedd a Môn gan arddangos gwerth dull gweithredu o'r fath i fusnesau a'r gymuned a hyrwyddo mynediad i waith teg i bawb.

Sut y byddwn yn gwybod ein bod yn gwneud cynnydd?

Cysylltiadau i'r 5 Ffordd o Weithio:

Cysylltiadau i'r 7 Nod Llesiant:

Amcan Llesiant 2: Rydym am weithio gyda'n gilydd i flaenoriaethu lles a llwyddiant ein plant a phobl ifanc

Uchelgais:

Byddwn yn cyd-gynllunio gwasanaethau a gweithgareddau ataliol i gefnogi teuluoedd cyn i'r angen am wasanaethau dwys godi. Byddwn yn annog plant, pobl ifanc a'u teuluoedd i wella eu hiechyd er mwyn iddynt allu byw yn iach ac yn annibynnol o fewn eu cymunedau i'r hir dymor. Byddwn yn gweithio i sicrhau bod ein plant a'n pobl ifanc yn cael profiadau cadarnhaol yn ystod eu plentynod ac yn rhoi blaenoriaeth i gefnogi teuluoedd er mwyn sicrhau bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd. Byddwn hefyd yn sicrhau bod gweledigaeth glir ymysg y partneriaid allweddol i sicrhau'r canlyniadau gorau i blant a phobl ifanc.

Be gallem ei wneud dros gyfnod pum mlynedd y Cynllun:

- Byddwn yn hyrwyddo a Chydlynu'r Cynllun Blynnyddoedd Cynnar
- Byddwn yn ceisio cydlynu strategaethau i fynd ar afael ar ordewdra ymysg plant.
- Byddwn yn ymrwymo i gynlluniau'r Bwrdd Bregusrwydd a Cham-fanteisio Gogledd Cymru sy'n cwmpasu'r gweithgarwch i amddiffyn poblogaeth gogledd Cymru gan gynnwys gwaith penodol i ddiogelu pobl ifanc.
- Byddwn yn cefnogi'r Strategaeth Genedlaethol Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.
- Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i sicrhau bod pobl o bob oed, gan gynnwys y rhai sy'n agored i niwed neu yn ein gofal, yn wydn ac yn barod ar gyfer cyflogaeth, addysg

<p>bellach neu hyfforddiant. Mae hyn yn cynnwys edrych ar Sgiliau Gwyrdd ar gyfer y dyfodol.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Byddwn yn darparu mwy o gyfleoedd ar gyfer gwirfoddoli o safon, profiad gwaith a phrentisiaethau. • Byddwn yn clymu hyfforddiant trawma ar sail profiad niweidiol yn ystod plentyndod (ACE) lle mae hyn yn briodol.
Sut y byddwn yn gwybod ein bod yn gwneud cynnydd?
Cysylltiadau i'r 5 Ffordd o Weithio:
Cysylltiadau i'r 7 Nod Llesiant:

Amcan Llesiant 3: Rydym am weithio gyda'n gilydd i gefnogi ein cymunedau i symud tuag at Sero Net Carbon

Uchelgais:

Byddwn yn cydweithio yn lleol i gefnogi ein cymunedau i leihau allyriadau carbon a cheisio lliniaru effaith newid hinsawdd. Mae'r Bwrdd yn ystyried bod gwarchod yr amgylchedd naturiol yn rhan amlwg o gyflawni ei flaenoriaethau a bydd yn thema cyffredin sy'n rhedeg ar draws yr holl amcanion Llesiant.

Be gallem ei wneud dros gyfnod pum mlynedd y Cynllun:

- Byddwn yn ceisio cyflawni gweithgaredd datgarboneiddio o fewn ein cymunedau.
- Byddwn yn cefnogi ein cymunedau i symud tuag at Sero Net Carbon.
- Byddwn yn defnyddio ein tirwedd i storio carbon a lliniaru effeithiau newid hinsawdd.
- Byddwn yn hyrwyddo a gweithredu'r Siarter Teithio Llesol.
- Byddwn yn optimeiddio cyfleoedd iechyd gwyrdd trwy bresgripsiwn cymdeithasol.
- Byddwn yn gwarchod a gwella bioamrywiaeth a chynefinoedd naturiol, tra'n cynyddu ac annog mynediad cyfartal i'n hamgylchedd naturiol. Mae hyn yn cynnwys mynediad i fannau gwyrdd o gefn gwlad, a mannau arfordirol glas.
- Byddwn yn gwneud y mwyaf o'r buddion a ddaw yn sgil ein hasedau naturiol unigryw a chynyddu ein harlwy twristiaeth gynaliadwy.
- Byddwn yn gweithio gyda ac yn cefnogi cymunedau sydd eisiau rheoli a gwella eu hamgylchedd lleol ac yn grymuso pawb, gan gynnwys pobl ifanc, i wella mannau cymunedol.

Sut y byddwn yn gwybod ein bod yn gwneud cynnydd?

Cysylltiadau i'r 5 Ffordd o Weithio:

Cysylltiadau i'r 7 Nod Llesiant:

6. Sut rydym wedi datblygu'r Amcanion Llesiant arfaethedig

Wedi ystyried y prif negeseuon a amlygwyd yn yr Asesiadau Llesiant, cynhaliwyd cyfres o weithdai dros haf 2022 gydag aelodau'r Bwrdd er mwyn canfod barn ynglŷn â pha feysydd i'w blaenoriaethu. Gyda chefnogaeth Rhwydwaith Cyd-gynhyrchu Cymru, rhoddodd y gweithdai gyfle i aelodau adlewyrchu ar y Cynllun Llesiant blaenorol wrth ystyried y cwestiynau canlynol:

A. Edrych yn ôl ar Gynllun Llesiant 2017-22:

- Sut wnaethom ni yn erbyn y ddau amcan/naw thema yn y cynllun blaenorol?
- Be sydd wedi newid a dylanwadu ar lesiant ein cymunedau yn y 5 mlynedd diwethaf?

B. Edrych ymlaen at Gynllun Llesiant 2023-28:

- Gan edrych ar yr asesiadau wedi'u diweddarau ar gyfer 2022 beth yw'r blaenoriaethau allweddol ar gyfer y BGC?
- A oes blaenoriaethau lle mae gweithredu eisoes yn digwydd yn effeithiol tu allan i sgôp y BGC?
- Beth allwn ni ei wneud i sicrhau bod y BGC yn ychwanegu gwerth gyda'i gilydd yn hytrach na gweithio ar wahân?
- Beth fyddai'n sicrhau bod y Cynllun Llesiant newydd yn llwyddiant?

Wrth i'r Bwrdd feddwl am yr amcanion lleol i'r dyfodol dilynwyd argymhellion Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol sydd yn dweud 'Wrth bennu ei amcanion lleol, rhaid i fwrdd hefyd ystyried yr Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol diweddaraf a baratowyd gan y Comisiynydd. Bydd hwn yn rhoi asesiad o'r gwelliannau y dylai cyrff cyhoeddus eu gwneud er mwyn gosod a bodloni amcanion llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.'

Penderfynodd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus y dylid canolbwyntio ar y meysydd hynny lle mae angen cydweithio ynddynt er mwyn gwneud gwir wahaniaeth. Ar ôl dadansoddi'r prif negeseuon a ddaeth i'r amlwg yn yr Asesiad Llesiant ac ystyried casgliadau ymchwil ac asesiadau eraill maent wedi blaenoriaethu tri maes penodol er mwyn gwireddu'r weledigaeth yma. Mewn cyfnod o leihad sylweddol yn adnoddau'r sector cyhoeddus, credwn fod y rhain yn feysydd lle gallwn gydweithio yn well i sicrhau'r canlyniadau gorau i drigolion Gwynedd a Môn.

7. Beth yw'r camau nesaf?

Byddwn yn darparu sawl cyfle i chi roi eich barn fel rhan o ddatblygiad y Cynllun Llesiant yma. Rydym yn awyddus i dderbyn sylwadau sydd unai yn cefnogi'r hyn sy'n cael ei gynnig yn y ddogfen yma neu yn codi pwyntiau nad ydym wedi eu hystyried eto a byddwn yn rhoi sylw i'r rhain cyn cyflwyno'r Cynllun Llesiant newydd.

Bydd y cyfnod ymgynghori ffurfiol yn dod i ben ar **06/03/23**. Bydd y canlyniadau'n cael eu dadansoddi a'u hystyried gan Aelodau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ac wedi hynny byddwn yn cadarnhau ein hamcanion llesiant, y meysydd blaenoriaeth a'r rhaglen waith ar gyfer y 5 mlynedd nesaf. Mae'n bwysig nodi y bydd y Cynllun Llesiant yn ddogfen fyw fydd yn newid a datblygu dros amser.

Bydd y Cynllun Llesiant gorffenedig i Gwynedd a Môn yn cael ei gyhoeddi ym mis Mai 2023.

Er mwyn derbyn mwy o wybodaeth am waith Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn ewch i:

www.llesiantgwyneddamon.org

post@llesiantgwyneddamon.org

Rhif ffôn: 01766 771000

Gofynnwch am:

Reolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn

Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor

Swyddfa'r Cyngor, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH

ATODIAD 1 – Prif negeseuon o’r Aseidiadau Llesiant a gwblhawyd yn 2022:

Mae’r llyfrynnau yn edrych ar lesiant yng nghyd-destun y pedwar prif bennawd yn y **Ddeddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015** – sef Cymdeithasol, Economaidd, Amgylcheddol a Diwylliannol. Mae pennawd ychwanegol wedi ei ychwanegu, sef ‘Poblogaeth a laith’ gan fod y Bwrdd yn cydnabod pwysigrwydd y thema benodol yma i’r ardal.

Poblogaeth a laith:

- Rhagwelir y bydd mwy o bobl dros 75 oed i’r dyfodol sy’n golygu bod angen cefnogi poblogaeth sy’n heneiddio a sicrhau bod unigolion yn aros yn iach am gyfnod hirach er lles yr economi a gwasanaethau iechyd a gofal.
- Ystyrir Ynys Môn a Gwynedd yn gadarnleoedd i’r Gymraeg ond gwelwyd gostyngiad yn y canran o siaradwyr dros y ddegawd ddiwethaf.
- Mae ein cymunedau yn poeni am yr effaith mae mudo, twristiaeth, argaeledd tai addas a fforddiadwy i bobl ifanc a theluoedd yn ei gael ar y Gymraeg.

Amgylcheddol:

- Mae amgylchfyd naturiol amrywiol Ynys Môn a Gwynedd yn adnodd pwysig. Mae arfordir, llynnoedd ac afonydd, corysdd a choedwigoedd yn cael effaith bositif ar lesiant cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd.
- Mae newid hinsawdd yn her fyd-eang sy’n cael effaith ar lesiant ein trigolion. Mae’n arwain at gymunedau sydd o dan risg uchel o lifogydd, tywydd eithriadol a thirlithriadau ac yn rhoi ein byd natur a chynefinoedd o dan bwysau cynyddol.
- Mae gwarchod byd natur a bioamrywiaeth yn bwysig er mwyn datgarboneiddio. Yn Ynys Môn a Gwynedd ceir cynefinoedd a rhywogaethau amrywiol sy’n storio’r carbon sy’n cyfrannu at lefel nwyon tŷ gwydr.
- Mae amaethyddiaeth yn sector bwysig i Môn a Gwynedd ac mae angen cefnogi ein ffermwyr i ddatblygu ffermio sy’n fwy cynaliadwy er mwyn cyfrannu at datgarboneiddio.
- Mae cynnal dyfodol gwyrdd yn flaenoriaeth i gymunedau Môn a Gwynedd. Mae sgysiau efo trigolion wedi amlygu’r awch am ardaloedd eco-gyfeillgar sy’n gwneud y mwyaf o’u hadnoddau naturiol.

Cymdeithasol:

- Mae pryder am lefel gordewdra ymysg plant 4-5 oed ar draws y rhanbarth, â’r canran uchaf o blith holl siroedd rhanbarth Gogledd Cymru yma yn ein hardal ni. Mae tystiolaeth yn awgrymu bod y ganran yn debygol o godi o ganlyniad i effaith Covid-19 a’r cyfnod clo.
- Mae Covid-19 yn debygol o gael effaith hirdymor ar iechyd y boblogaeth. Mae hyn yn cynnwys yr effaith ar iechyd meddwl a chorfforol (er enghraifft, Covid-Hir) a gwaethygu nifer yr anghydraddoldebau iechyd oedd eisoes yn bodoli.
- Amlygwyd diffyg trafndiaeth gyhoeddus fel her enfawr i gymunedau cefn gwlad. Roedd amllder gwasanaethau bws yn golygu ei bod yn anodd i drigolion gyrraedd cyfleusterau a gwasanaethau, ac mae’n debygol o effeithio’n waeth ar rai grwpiau, er enghraifft, pobl anabl, pobl ifanc a phobl hŷn.
- Mae ysbryd cymunedol yn un o brif asedau’r ddwy sir ac amlygwyd hyn ym mharodrwydd trigolion i helpu ei gilydd yn ystod cyfnod Covid-19.
- Mae diffyg cyswllt digidol yn rhwystr i bobl a busnesau’r ddwy sir. Mae gweithio ac addysgu o bell yn ystod cyfnod Covid-19 wedi amlygu pwysigrwydd argaeledd band-eang.

Economaidd:

- Rhagwelir newidiadau mewn sectorau gwaith ac yn y patrwm gwaith i'r dyfodol. Mae angen sicrhau cyfleoedd hygyrch i bawb mewn galwedigaethau fel gwyddoniaeth a thechnoleg.
- Mae canran uchel o bobl Ynys Môn a Gwynedd yn gweithio yn y galwedigaethau crefftau medrus (sy'n cynnwys ffermwyr a gweithwyr amaeth). Mae Brexit a'r lleihad mewn grantiau a chymorth ariannol wedi cael effaith ar y sector yma.
- Mae tlodi o bob math yn bryder ar draws y ddwy sir. Mae gennym un o'r canrannau uchaf yng Nghymru o dlodi tanwydd. Roedd yr ymateb i'r llyfrynnau drafft yn amlygu pryder am dlodi, mewn cyfnod ble mae costau byw o bob math yn codi.
- Mae swyddi cyflogau isel yn bryder mawr ac roedd sicrhau swyddi gwerth uchel yn flaenoriaeth i gymunedau a thrigolion y ddwy sir. Yn ogystal â'i effaith ar yr economi, mae hefyd yn ei gwneud yn anodd i gadw pobl ifanc yn y sir, ac felly'n effeithio ar yr iaith Gymraeg.
- Mae prisiau a fforddiadwyedd tai yn un o brif bryderon cymunedau lleol ar draws y ddwy sir ac yn cael effaith negyddol ar lesiant cymdeithasol, diwylliannol, ieithyddol ac economaidd ardaloedd. Pryder arall y mae cymunedau wedi sôn amdano yw'r sefyllfa ail dai / tai haf. Un dangosydd yw'r cynnydd mewn 'troseddau casineb' sydd wedi ei adrodd gan yr Heddlu.
- Mae twristiaeth yn cyfrannu at economïau Môn a Gwynedd ac yn sector gwaith pwysig, ond hefyd yn her ychwanegol i wasanaethau lleol a byd natur. Fe gafodd Covid-19 effaith negyddol ar sector llety a bwyd y wlad o ganlyniad i'r cyfyngiadau, ac mae hyn wedi bod yn fwy amlwg mewn ardaloedd sy'n dibynnu ar dwristiaeth.
- Mae pryder am gyflwr economi leol y 'stryd fawr' neu 'ganol y dref'. Amlygwyd hyn ym Mangor, Caergybi a sawl tref arall.
- O'i gymharu â ffigwr Cymru gyfan, mae canran uchel o adawyr ysgol blwyddyn 11 yn ein ardal yn NEET (pobl nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant).
- Mae darpariaeth gofal plant yn ddarpariaeth bwysig i economi ein hardaloedd. Mae diffyg darpariaeth cynaliadwy yn effeithio ar gymunedau mewn rhai ardaloedd yn y ddwy sir ac mae hefyd bryder am nifer y darpariaethau cyfrwng Cymraeg sydd ar gael.

Diwylliannol:

- Mae'r amgylchedd naturiol yn adnodd hollbwysig sy'n cyfrannu at lesiant ac iechyd gan ei bod yn galluogi ein trigolion i fod yn actif yn yr awyr iach.
- Mae diffyg gweithgareddau i blant a phobl ifanc yn bryder i gymunedau Ynys Môn a Gwynedd a mae pryder bod hyn yn arwain at ymddygiad gwrthgymdeithasol.
- Mae manau gwyrdd yn hollbwysig i lesiant trigolion, ond mae angen gwneud yn siŵr fod mynediad hygyrch atynt fel bod modd i bawb eu defnyddio.
- Mae Safleoedd Treftadaeth y Byd yn cynnig cyfle i fagu balchder mewn bro a hanes (yr Tirwedd Llechi a Cestyll Edward I), ond mae pryder ynghylch eu heffaith ar dwristiaeth a bod angen sicrhau buddion i gymunedau lleol.
- Roedd trigolion yn mynegi balchder bod gennym ddiwylliant cryf, bywiog sy'n cael ei adlewyrchu yn y nifer o gymdeithasau, eisteddfodau, Clybiau Ffermwyr Ifanc, sioeau a chyngherddau sy'n cael eu cynnal yn lleol.

Linc i'r wefan: www.llesiantgwyneddamon.org/cy

Atodiad 2: Sut y byddwn yn gweithredu i'r dyfodol?

Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn yn gweithredu yn unol â saith egwyddor arweiniol. Mae pump o'r rhain yn cydymffurfio â'r **pum ffordd o weithio** a amlinellir yn y Ddeddf a dau wedi eu hychwanegu gan y Bwrdd yn lleol. Bydd yr egwyddorion yma yn ein helpu i gydweithio'n well, osgoi ailadrodd camgymeriadau'r gorffennol ac yn mynd i'r afael â rhai o'r heriau yr ydym yn eu wynebu i'r dyfodol:

Hyrwyddo'r iaith Gymraeg	<i>Bydd yr iaith Gymraeg yn llinyn euraidd sy'n rhedeg drwy'r cynllun. Mae'n amcan sy'n torri ar draws holl waith y Bwrdd a byddwn yn hyrwyddo'r defnydd o'r iaith ym mhob maes o'n gwaith ac yn gweithio gyda chymunedau i ddatblygu gwasanaethau a gweithgareddau trwy gyfrwng y Gymraeg.</i>
Lleihau anghydraddoldeb	<i>Byddwn yn parhau i dargedu adnoddau lleol a chenedlaethol o bwys i daclo anghydraddoldeb ac anfantais er mwyn cau'r bwlch sylweddol rhwng y cymunedau mwyaf breintiedig a'r cymunedau mwyaf difreintiedig</i>
Meddwl am y tymor hir	Byddwn yn parhau i gasglu data i gael gwell dealltwriaeth o sut mae cymunedau yn edrych ar hyn o bryd, a sut y byddant yn edrych yn y dyfodol o ganlyniad i ffactorau fel newid demograffeg. Byddwn hefyd yn edrych i weld pa newidiadau cenedlaethol a rhyngwladol sydd ar y gorwel a cheisio dadansoddi'r effaith ar ein cymunedau ni. Drwy hyn gallwn gydweithio fel partneriaid a thrigolion i gynllunio'r gwasanaethau fydd eu hangen ar gyfer y dyfodol.
Atal problemau	Byddwn yn defnyddio data tueddiadau i adnabod y problemau fydd yn wynebu ein cymunedau yn y dyfodol ac yn datblygu a gweithredu cynlluniau i'w hatal. Byddwn yn cydweithio gyda chymunedau i'w galluogi i wneud mwy i atal problemau rhag datblygu a chefnogi rhaglenni all wneud gwahaniaeth go iawn yn y tymor hir.
Cydweithio yn well	Byddwn yn ceisio cael gwared â'r rhwystrau sy'n atal cydweithio effeithiol. Byddwn hefyd yn rhannu gwybodaeth ac arfer dda rhwng aelodau'r Bwrdd a'n trigolion am yr hyn sy'n cael ei wneud i wireddu amcanion a blaenoriaethau. Byddwn yn ystyried aelodaeth y Bwrdd yn rheolaidd ac yn sicrhau bod y partneriaid cywir yn cael eu cynnwys er mwyn cyflawni ein hamcanion.
Integreiddio	Byddwn yn gweithredu mewn ffordd fydd yn cyfrannu at fwy nag un amcan ble bo'n briodol ac yn unol ag amcanion llesiant cenedlaethol Llywodraeth Cymru. Byddwn yn ceisio integreiddio gwasanaethau os bydd tystiolaeth yn dangos y byddai hyn yn sicrhau'r canlyniadau gorau i'n cymunedau. Byddwn yn ystyried strategaethau a chynlluniau lleol a rhanbarthol eraill sy'n gweithio tuag at yr un amcanion neu amcanion tebyg ac yn cydweithio er mwyn eu cyflawni.
Cynnwys ein cymunedau	Mae gan ein trigolion a'n cymunedau rôl bwysig i'w chwarae wrth gynllunio gwasanaethau ar gyfer y dyfodol a byddwn yn sicrhau bod eu safbwyntiau a'u profiadau'n ganolog i'r broses o gynllunio gwaith y Bwrdd. Byddwn yn mabwysiadu'r Safonau Cyfranogi Cenedlaethol ar gyfer pob oedran ac yn sicrhau bod y Bwrdd yn gweithio o fewn y safonau hynny. Byddwn yn sicrhau bod pobl yn gallu cyfathrebu â'r Bwrdd yn eu hiaith a'u cyfrwng o'u dewis.